

Storyline - lärande för hållbar utveckling i Entebbe, Uganda

Text: Ylva Lundin

Den 10-19 oktober 2008 hade jag förmånen att få vistas i det fantastiskt vackra och gästvänliga Uganda. Syftet med resan var att hålla en heldags workshop i hur man kan använda storyline för att nå lärande för hållbar utveckling. Workshopen ingick som en del i en konferens för svenska och ugandiska skolledare.

Konferensen är en av tre i ett skolutvecklingssamarbete mellan Entebbe Municipal Primary Schools Headteachers Association och Svenska skolledarförbundet i samarbete med Forum Syd och Den Globala Skolan. Den första konferensen hölls i Entebbe i maj 2008 då gruppen bestående av sju svenska skolledarna och 20 ugandiska från Entebbe träffades för första gången för att samarbeta kring utbildning för hållbar utveckling (Education for Sustainable Development). Den andra träffen till vilken jag var inbjuden hölls i oktober 2008.

Jag flög via Amsterdam och Nairobi ner till Entebbe där jag landade på lördag morgon. Att lämna ett regnigt och ganska kallt Sverige för ett soligt och varmt Uganda kändes angenämt. Jag blev hämtad på flygplatsen och körd till hotellet i Entebbe. Efter att ha lämnat av bagaget på rummet och tagit en dusch gav jag mig ut för att se mig omkring i staden. Jag har varit i Afrika flera gånger förut men aldrig i Uganda så jag var naturligtvis nyfiken. Det som var mest slående av allt var hur vackert landet är. Entebbe är grönt och frodigt och ligger vid Victoriasjöns strand. Bananplantor, papaya och mangoträd växer i trädgårdarna. Jag ägnade dagen åt att vandra runt så mycket jag hann för att bilda mig en uppfattning om landet.

Dag två åkte Lennart, en av de svenska skolledarna och jag med buss till Kampala. Det var en resa i ett allt annat än hållbart trafiksystem. Minibussarna kör mycket fort i en strid ström på vägen som är anpassad för mycket mindre trafik. Bilarna är i dåligt skick och olyckorna är många. Hål i vägarna och högt tempo sliter hårt på fordonen. Många släppte ut stora moln av svarta avgaser. När bussen nådde Kampala fastnade den i trafikstockningen och tog sig så långsamt fram till målet – en busstation med hundratals snarlika

minibussar. Trafiken var hemsk och ändå var vi där en söndag när trafiken är relativt lugn. Bilden från Google Earth kan ge en liten vink om trafiksituationen i Kampala.

Det övergripande intrycket från dessa två dagar är att det finns en stor spännvidd mellan hur människor har det i Uganda. Det finns människor som har det gott ställt med fina hus och fina bilar och så finns det många människor som har det mycket sämre. Den akuta fattigdomen upplevde jag dock som mindre än den jag tidigare mött i till exempel Kenya. De flesta har inte något överflöd men de har ändå mat för dagen.

Måndagen och tisdagen besökte jag Nyanzia Army Primary School. Det var en omtumlande erfarenhet. Jag blev väl mottagen och välkommen i alla klassrum. Eleverna var glada över att få besök och efter lite trevande inledning hade de många frågor om Sverige, vårt klimat, vår kultur, religion, barn äga, grödor, HIV och skolor. Det var en god stämning på skolan och eleverna och deras lärare sjöng mycket. Klasstorleken på upp till 75 barn gör det dock svårt att individualisera och variera undervisningen. Jag tyckte ändå att flera av lärarna gjorde beundransvärda insatser genom att försöka engagera eleverna i gruppdiskussioner och aktiviteter. Det fanns ofta bara en bok per klassrum och en skrivbok per elev. Det som skulle läras in skrevs av läraren på tavlan och kopierades av eleverna i skrivböckerna. Men jag såg också exempel på där läraren skrivit skyltar med meningar på bananblad som eleverna fick kombinera ihop och byggnationer där de använt material från skolgården för att konkretisera det de skulle lära

in. Uppfinningsrikedomen var stor. En annan sak som imponerade är att det i Uganda talas många olika språk men att eleverna klarar skolgången helt på engelska. Försök gjordes också på skolan med att börja på det lokala språket för att lära sig engelska. Över huvudtaget verkade lärarna, med en månadslön på 800 kronor, mycket måna om att göra ett bra jobb med sina elever.

På tisdagen var det dags att för första gången träffa deltagarna som senare på torsdagen skulle delta i min workshop. Dagen innehöll förutom en välkomstmiddag ett grupparbete då deltagarna samtalande om vad de gjort sedan de träffades senast. Det visade sig att flera av de ugandiska rektorerna implementerat många av de idéer som föddes under förra träffen. Någon skola lät sina elever göra halsband av papper, andra hade startat skolträdgårdar. Produkterna från dessa aktiviteter såldes för att ge skolan en bättre ekonomisk situation. Rektorerna berättade också om att arbetet fått konsekvenser utanför skolan då flera elever börjat odla mer grönsaker hemma efter att ha lärt sig i skolan. Resultatet blir förmodligen en mer varierad kost för barnen och kanske också ökade inkomster. Någon skola hade låtit eleverna använda gammalt papper, hönsnät och träramar för att tillverka anslagstavlor att sätta upp saker

på i skolan. De svenska skolledarna berättade om deltagande i olika miljöprojekt så som Grön flagg.

Onsdagen höll Iann Lunnegård och Thomas Krigsman från Stockholm i och de lät deltagarna i olika grupp och värderingsövningar fundera på vilken typ av undervisning vi eftersträvar. De startade många bra diskussioner hos både de svenska och de ugandiska rektorerna som jag kände att jag kunde bygga på under min workshop.

På torsdagen var det så dags för min workshop. Det kändes bra att ha haft fyra dagar i Uganda innan workshopen då jag därigenom åtminstone hade en liten chans att förstå det sammanhang som jag nu skulle försöka påverka. Det ger en viss ödmjukhet att ha sett det enorma arbete som läggs ner i Uganda på att ge alla barn (28 miljoner invånare varav stor del är i skolålder) tillgång till primary school.

Dagen började med att deltagarna placerades i grupper om 4-5 personer. Alla grupper innehöll både svenska och ugandiska rektorer. De fick till att börja med skapa en Ugandisk familj i collageteknik. Det var spännande att se hur uppgiften togs emot men ganska snart visade det sig att deltagarna hade roligt och att det blev många diskussioner om hur en Ugandisk familj faktiskt ser ut.

Därefter fick varje familj skapa sitt hus, även det i collageteknik. Det blev ett varierat utbud från ganska lyxiga tvåvåningshus till mer traditionella

bosättningar med 6 rum i form av 6 runda hus där varje hus fyller var sin funktion som kök och sovrum och där trädgården är det egentliga vardagsrummet. Husen sattes upp efter en gata på väggen i lokalen. I trädgårdarna fanns odlingar och bananplantor. Jag tror att många av de svenska rektorerna lärde sig en hel del om värdlandet under de här övningarna.

Grupperna fick sedan fundera över på vilket sätt deras fiktiva familj lever ett hållbart liv. De uppmanades att försöka få med ekonomiska, sociala och miljömässiga faktorer. Därefter fick de övergå till att fundera på vilka förbättringar familjen kunde göra. Idéerna fick de skissa upp på stora ark. Efter en stunds arbete flyttade jag runt deltagarna så att de i tvärgrupper fick ta del av varandras idéer. En ur gruppen stannade kvar vid bordet och de andra spred ut sig till de andra borden. Den som satt kvar berättade om familjens idéer och åhörarna hade till uppgift att försöka hitta så många tankar och idéer som möjligt som deras egen familj kunde använda sig av. Därefter återgick de till sina familjer och fyllde på det egna arket med nya idéer. Grupperna fick sedan redovisa.

Utefter gatan med husen fanns en tom tomt där det växte träd och där familjerna brukade hämta ved och låta sin boskap beta. Barnen lekte också ofta på ytan. Nu fick deltagarna reda på att kommunen funderade på att låta en bar byggas på den tomma tomten. Deltagarna fick sedan i uppgift att utifrån sin karaktärs tankar skriva dagbok om hur han eller hon reagerade när de fick reda på planerna. Här stötte jag på patrull. Det visade sig att flera av de ugandiska deltagarna var främmande för begreppet skriva dagbok. Det tog ett tag att förklara vad det innebar men sedan gick övningen ändå hyfsat. De fick läsa upp sina dagboksanteckningar runt bordet och sedan fick de hämta ner sin karaktär från väggen och gå runt med den i handen och försöka hitta andra som hade samma åsikter som den egna karaktären. De grupperade sig och det visade sig att nästan alla karaktärer var negativa till etableringen trots att det kanske skulle innebära fler arbetstillfällen och möjlighet att sälja det de själva producerade. Oro för hälsan och barnen vägde över för de flesta.

Vi gick vidare till att diskutera vad människor kan göra om de ställs inför ett sådant här problem. Förslagen som kom upp innefattade nyhetsartikel, brev till borgmästaren med mera.

Tanken med workshopen var i huvudsak att visa på ett demokratiskt arbetsätt där eleverna får möjlighet att fundera kring hållbar utveckling utifrån sin egen förståelse, att diskutera sina funderingar med andra för att lösa problem och utveckla handlingsberedskap som de kan ha nytta av i sina egna liv i framtiden.

Sista dagen på konferensen ägnade deltagarna åt gruppdiskussioner om hur de tänker sig att gå vidare inför nästa träff som sker i Sverige i maj 2009.

Syftet med hela projektet är att ge skollära, både de svenska och de ugandiska, en möjlighet att lära mer om hur man kan arbeta med utbildning för hållbar utveckling. Mötet mellan skollära är kärnan i projektet och förväntas ge processen bränsle för förändring/förbättring.

Efter själva konferensen hade jag ytterligare två dagar på mig i Uganda för reflektion och tankar innan det var dags att återvända till ett regnigt Sverige. Problemen med sjukdomar och en stor befolkning är tydliga i Uganda men ur ett globalt perspektiv är det frågan om vilka som är längst ifrån ett hållbart leverne? Bara min flygresor till Entebbe ledde till koldioxidutsläpp motsvarande 24 ugandiers årsutsläpp.¹

¹ Vi i Sverige släpper ut 5,9 ton koldioxid per person och år mot Ugandas 0,1 ton koldioxid per person och år <http://www.prb.org/Datafinder/Topic/Bar.aspx?sort=v&order=d&variable=22> summan gäller 2002